

Till:

Samhällsbyggnadsnämndens diarium
581 81 Linköping

samhallsbyggnadsnamnden@linkoping.se

Samrådssynpunkter på detaljplan för "Berga äng" - del av Smedstad 1:4

Sammanfattning:

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att tre av miljömålen missgynnas av planförslaget (levande skogar, ett rikt växt- och djurliv och ett rikt odlingslandskap) medan ett (begränsad klimatpåverkan) möjligen missgynnas. Det bästa ur natursynpunkt vore att området lämnas orört, skyddas eller utvecklas med spridningsåtgärder för skyddade arter för att binda ihop skyddsvärda biotoper (t ex ekplantering och mulmholkar).

- Strandskyddsområdet bör ej omvandlas till parkmark men kan skötas för att gynna fågellivet, pollinerande insekter mm och även bibehålla korridoren till Berga kulle.
- En säker trafiklösning för gående och cyklister behöver skapas mellan det planerade bostadsområdet och cykelvägen längs Haningeleden å enas sidan och naturreservatet Tinnerö eklandskap å andra sidan. Passagen bör dock flyttas norrut för att inte ta strandskydd i anspråk och påverka påtagliga naturvärden.
- Bebyggelsebarriären mot eklandskapet behöver brytas upp i sidled och sänkas i höjdlid. Vi rekommenderar starkt att husen längs Haningeleden får maximum tre våningar för att undvika skuggeffekter på värdeträden i området. Viktigt för den sociala trivselen i området är också att bebyggelsen inte blir alltför monoton.
- Delområde E i planbeskrivningen måste utgå för att möjliggöra för spridningssamband mellan Tinnerö eklandskap och åkerholmen (se MKB:n s. 39). Delområde H (d.v.s. de nio punkthusen i kanten av Nötabacken) bör även utgå på grund av risken för stor negativ påverkan på Nötabackens rika naturvärden.
- Ingen avverkning i Nötabacken till förmån för byggande bör tillåtas.

Allmänt om samrådshandlingarna

Naturskyddsföreningen Linköping instämmer i stora drag med de konsekvenser för natur- och djurliv som presenteras i miljökonsekvensbeskrivningen. Vi ifrågasätter dock flera punkter när det gäller planförslagets mål, idéer och övergripande utformning. Vi avråder inte helt från bebyggelse men större hänsyn, anpassningar och kompensationsåtgärder för påverkan på värdeträd och särskilt skyddsvärda arter måste till för att inte utarma de höga naturvärden som finns i området.

Plankartan visar tydligt på hur stora anspråk på naturmiljön som skulle tas om huvudförslaget gick igenom. Här blir det också tydligt att det inte bara är byggnaderna i sig som riskerar att ha stora negativa konsekvenser för djur och natur kopplade till eklandskapet, utan även gator, ledningar, schaktning av naturmark, höghusens skuggande effekt samt den nötning som en stor folktäthet medför.

Planförslagets mål

Linköpings kommun skriver att det övergripande målet för detaljplanen är att möjliggöra för stadens expansion och bidra till en "tätare och mer sammanhållen stad" (Setterdahl, 2021, s. 7). Sju hundra bostäder plus skola och övriga byggnader på en yta av 19,5 ha kommer skulle onekligen vara tätbebyggt. Att Linköping expanderar utåt från stadens centrum kan dock tveksamt anses göra den mer sammanhållen.

Ett annat mål för projektet är att "bidra till Linköpings kommuns målsättning om att vara koldioxidneutralt till år 2025" (Linköpings kommun, 2021a, s. 7). Enligt Boverket (2021) svarade bygg- och fastighetssektorn 2018 för ca 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Även om trähusbyggnation och klimativänligare betong föreslås som åtgärder för minskad klimatpåverkan i samband med projektet, är det tveksamt om Linköpings nuvarande byggexpansion skulle bidra till att skapa en klimatneutral stad på fyra år.

Stadsbyggnadsidéer

En av stadsbyggnadsidéerna som presenteras i planbeskrivningen handlar om att "ta tillvara och stärka de naturvärden som finns på platsen" (Linköpings kommun, 2021a, s. 7). I kapitlet Naturmiljö framgår att 10 björkar med särskilt stort biologiskt värde och 12 yngre ekar i kanten av Nötabackens ekholme skulle avverkas för att ge plats åt bostäder och annan bebyggelse. Detta skulle motverka bevarandet av ekberoende arter, vilka är en viktig del av Linköpings flora och fauna.

Kompensationen för detta, inklusive den förväntade beskuggning av värmeberoende vädträd för skyddade/rödlistade arter i Nötabacken som skulle ske föreslås vara nyplantering av "träd och buskar med arter som återfinns i eklandskapet" (ibid. s. 28). Detta förutsätts ge "goda förutsättningar för att binda samman Nötabacken, åkerholmen och strandområdet" (ibid.) för att "skapa en ekologiskt funktionell koppling för läderbaggen och andra arter" (ibid.). För ekberoende arter bör ekar även planteras i ett stråk till Haningeleden och längs allén och skyddas långsiktigt. Stadsbyggnadsidé två handlar om att "skapa en stadsgräns mot Tinnerö i form av en bebyggelsefront mot Haningeleden" (Linköpings kommun, 2021a, s. 7) i syfte att stänga ute trafikbuller. Denna front skulle dock effektivt stänga ute fåglar, fladdermöss och insekter som rör sig mellan Nötabacken och Tinnerö Eklandskap.

Hushållning med mark- och vattenområden

I Miljöbalken 3 kap 4 § framgår tydligt att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen om behovet "inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk" (SFS 1998:808). Detta innebär alltså att alla andra möjligheter till lokalisering ska vara uttömda innan jordbruksmark tas i anspråk.

I Jordbruksverkets rapport 2017:5 framgår att Linköping är den kommun som exploaterade mest åkermark (sett till arealen) i landet mellan 2011-2015 (Jordbruksverket, 2017). Vi anser därmed att kommunen bör hushålla mer med åker- och betesmark och hellre bebygga redan exploaterad mark såsom tidigare industrimark och dylikt. Ett alternativ för att råda bot på bristen på billiga bostäder i kommunen skulle också kunna vara att satsa mer på omgivande satellitområden med goda möjligheter till hållbara transporter. En rådande nationell trend är också att allt fler företag och privatpersoner upptäcker att många arbetsuppgifter kan utföras på distans, vilket gör att intresset för att bosätta sig utanför städerna ökar (SVT, 2021).

Riksintresse för naturvården

Planförslaget "bedöms inte skada riksintresset för naturvården" (Linköpings kommun, 2021a, s. 12) eller "motverka bevarandesyftena eller försämra gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och habitat i Natura 2000-området Tinnerö eklandskap" (ibid) enligt Linköpings kommun. Här menar vi tvärtemot att planförslaget kan försämra livsbetingelserna för ett flertal fridlysta arter som rör sig mellan Nötabacken/åkerholmen och Smedstad dammar..

Miljökonsekvensbeskrivningen konstaterar också att det finns risk för oåterkalleliga negativa effekter på spridningsmöjligheten för Linköpings kommuns ansvarsart läderbaggen (rödlistad som 'sårbar') på grund av bebyggelsen "mellan holmen och

den allé som finns på andra sidan Haningeleden, samt mellan holmen och Nötabacken” (Linköpings kommun, 2021b, s. 36).

7 kapitlet miljöbalken - Skydd av områden

Naturskyddsföreningen instämmer i att det behövs säkra gång/cykellösningar för allmänhetens tillgång till Tinnerö eklandskap vid Smedstad dammar. Placeringen av cykelporten just intill allén vid naturreservatets parkering framstår dock som ogenomtänkt av ett flertal anledningar. Dels skulle cykelbanan komma i konflikt med ett påtagligt naturvärde (NO7 i MKB:n) med rödlistade kärlväxter (Linköpings kommun, 2021b, s. 26). Dels skulle cykelporten komma “i konflikt med befintliga fiberledningarna” (Linköpings kommun, 2021a, s. 48). Dels är cykelporten förlagd i strandskyddat område med risk för översvämningar vid 100/200-årsflöden i framtiden i takt med klimatförändringarna (ibid., s. 42). Och dels skulle placeringen av cykelvägen riskera att påverka den generellt biotopskyddade allén negativt genom påverkan på rotsystemet.

Strandskydd

Linköpings kommun åberopar MB 7 kapitlet 18 c § punkt 1 för att upphäva strandskyddet mot Tinnerbäcken, vilket motiveras med att området redan är “ianspråktaget för jordbruksmark och är därför inte tillgängligt för allmänheten under stora delar av året” (Linköpings kommun, 2021a, s. 31). I dagsläget används dock jordbruksmarken enbart för slätter, vilket innebär att det inte finns några hinder för allmänheten att beträda området som det är just nu. Under den pågående pandemin märks en påtaglig ökning av intresset för stadsnära friluftsliv i såväl Tinnerö eklandskap som i och omkring Nötabacken. Spontana skidspår dras över jordbruksmarken och området korsas av upptrampade stigar som används alltmer av allmänheten året runt.

Man bör vara medveten om att det lagstadgade strandskyddet inte enbart handlar om människors tillgänglighet till strandområden utan också om att “långsiktigt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten” (SFS 1998:808) enligt MB 7 kapitlet 13 § punkt 2. Naturskyddsföreningens skräpplockardagar runt Tinnerbäcken visar att nedskräpningen koncentreras till aktivitetsparken i Berga, som har en liknande parklösning som den presenterade i planförslaget. Nedskräpningen i Tinnerbäcken bidrar till mikropåverkan som kan ha negativa konsekvenser för vattenlevande arters livsvillkor. I miljökonsekvensbeskrivningen framgår också att ökad belysning i anslutning till de planerade lokalgatorna kan ge “negativ påverkan på fladdermössens förflyttning och födosök nattetid” (Linköpings kommun, 2021b, s. 35).

Som framgår av planförslaget på s. 40 har recipienten Tinnerbäcken "bara måttlig ekologisk status på grund av övergödning, dålig konnektivitet i vattendrag samt miljögifter" (Linköpings kommun, 2021a). Vidare konstateras att avvattningen från området kommer att öka med "cirka 364 % för hela planområdet jämfört med idag samtidigt som föroreningsbelastningen ökar" (ibid.). Detta har att göra med att stora delar av dagens bevuxna gräsmark, som idag binder vattnet i den finkorniga leran i marken, kommer att avvecklas och ersättas med hårdgjord och asfalterad mark. Planförslaget med två uppsamlingsdammar innan dagvattnet når Tinnerbäcken skulle kunna ha positiva effekter för groddjur och andra dammlevande arter om dessa planeras på ett genomtänkt sätt, men frågan är om dammarna räcker för att förhindra dagvattnet från att försämra vattenkvaliteten i bäcken ytterligare med näringsämnen och föroreningar, särskilt som Bergadammen förväntas svämma över sina breddar i området vid 100-årsregn i framtiden (se bild på s. 42 i planbeskrivningen). I och med att strandskyddet avses upphävas och ersättas av en aktivitetspark försvinner också gräsmarkens bindande förmåga till stora delar.

Alternativa lösningar?

Naturskyddsföreningen saknar jämförelsealternativ i planbeskrivningen, som ger intrycket av att huvudalternativet redan är spikat och klart. I miljökonsekvensbeskrivningen, däremot, finns en mängd förslag till anpassningar av planen i syfte att minska negativa effekter på växt- och djurliv. Naturskyddsföreningen instämmer i flertalet av förslagen på s. 39 i miljökonsekvensbeskrivningen.

Linköping den 2021-02-26

Naturskyddsföreningen Linköpings styrelse samt Johan Holmgren, miljövetare.

Göran Toss, ordförande

Källor:

Boverket (2021). *Utsläpp av växthusgaser från bygg- och fastighetssektorn*.
<https://www.boverket.se/sv/bygggande/hallbart-bygggande-och-forvaltning/miljoindikatorer---aktuell-status/vaxthusgaser/> [2021-02-21]

Jordbruksverket (2017). *Exploatering av jordbruksmark 2011–2015*.
http://www2.jordbruksverket.se/download/18.7914403215ba2c445969d81f/1493295697542/ra17_5.pdf [2021-02-21]

Linköpings Kommun (2021a). *Detaljplan i Berga för del av Smedstad 1:4 m.fl. (Berga äng): Planbeskrivning: Samrådshandling.*
<https://www.linkoping.se/contentassets/ca58c96c88c24556ba75e35835f9349c/berga-ang---planbeskrivning-samrad-2021-01-18-rev.pdf?48f35c> [2021-02-21]

Linköpings Kommun (2021b). *Miljökonsekvensbeskrivning tillhörande detaljplan i Berga för del av Smedstad 1:4 m.fl. (Berga äng): Samrådshandling.*
<https://www.linkoping.se/contentassets/ca58c96c88c24556ba75e35835f9349c/berga-ang---miljokonsekvensbeskrivning-inkl-bilaga-1-samrad-210118.pdf?48f35c> [2021-02-21]

SFS 1998:808. *Miljöbalk (1998:808).* https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808 [2021-02-21]

SVT (2021). *Tusentals stockholmare flyr innerstan – Paula en av dem.*
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/hon-bytte-stockholms-innerstad-mot-o-liv> [2021-02-21]